Contributed by David Dessers
zaterdag, 06 mei 2006 -

'De ontelbaren'. Dat is de titel van het jongste boek van schrijver/muzikant Elvis Peeters. Met nominaties voor De Gouden Uil en de Libris Literatuurprijs bezorgt het boek de auteur een echte doorbraak. Elvis Peeters is een artistieke octopus, die in de jaren tachtig furore maakte met zijn band 'Aroma Di Amore' en zich achter steeds meer ook met literatuur en theaterteksten liet opmerken. Als kind van de punkbeweging neemt Peeters geen blad voor de mond. Heel wat mensen kennen hem bijvoorbeeld ook als activist van de vredesbeweging. Rood sprak met Elvis Peeters in een Leuvense bar over het kruispunt tussen kunst en engagement.

Ik huldig de stelling van de inmiddels overleden Franse dichter Eugène Guillevic die zei: "Je engageert niet je poëzie, je engageert je leven. Dat klopt. Ik wil me engageren in mijn leven. De dingen die ik doe, die ik schrijf, die ik zing zijn een onderdeel van dat leven. Dat engagement sluipt dus binnen in je kunst. Ik schrijf vanuit dezelfde houding als die van waaruit ik meewerk aan bomspotting. En vanuit diezelfde houding schrijf ik ook songteksten.

Ik ben niet gelukkig met hoe de wereld in elkaar zit. En al evenmin met de antwoorden die daarop gegeven worden vanuit de politiek. Die ideeën hang ik aan in het dagelijkse leven, maar ik schuif die niet aan de kant als ik begin te schrijven. Ik zie niet in waarom ik mij zou moeten verbergen. Anderzijds houd ik niet zo van pamflettaire kunst. Alles wat ik aanpak moet degelijk zijn . Een actie moet degelijk georganiseerd en voorbereid worden. Je moet goed weten met welke middelen je welk doel wilt bereiken. Voor een boek geldt dat ook. Je moet er tijd voor nemen. Pamfletten kunnen van pas komen bij een actie. Maar van mijn boeken wil ik geen pamfletten maken. Maar ik ga evenmin elke verwijzing naar die ideeën bannen. Het gaat om twee kanten van één en dezelfde medaille.

"De markt domineert"

Ik ben niet echt thuis in het literaire wereldje. Ik hou me daar ver van af. Ik kan dus niet goed inschatten hoeveel engagement er schuilgaat in die wereld. Toen ik samen met Kamiel Vanhole opriep tot een literaire bomspotting, merkte ik wel een grote bereidheid op bij collega-schrijvers. Daar is toen ook het boek 'Bomstopping' uit voortgekomen. Dat was alvast een positieve ervaring.

We leven vandaag in een wereld die heel sterk gedomineerd wordt door de markt. Je moet al van goede huize zijn om daar tegen in te gaan. Die commercialisering laat zich ook en misschien zelfs meer dan in andere sectoren voelen in de culturele wereld. Als je vandaag een theaterstuk maakt en je kan een beroep doen op acteurs die ook meespelen in tv-series dan heb je volk in je zaal. Als je hetzelfde stuk opvoert met onbekende maar even goede auteurs, wordt het knokken. Schrijvers als Erik Vlaeminck of Kamiel Vanhole duiken minder op in de media en dus krijg je veel minder animo rond een nieuw boek van hen. En nochtans zijn het goede schrijvers. Het mooiste boek van 2005 werd geschreven door Alstein. De titel luidt 'De vermiste wereld', maar wie kent het? Ik ben heel blij dat dergelijke schrijvers ook nog voortdoen én dat ze blijkbaar toch ook nog wel een uitgever vinden.

"Wij hebben iets te zeggen"

Cultuur is vandaag een heel belangrijk economisch gegeven geworden. Er bestaat een echte vrije tijdsindustrie. En ook de media hebben aan belang gewonnen. Cultuur is dus business geworden. Iedereen heeft inmiddels wel een auto, maar lang niet iedereen gaat naar het theater. Dus daar zit nog een markt. Kijk naar de dominantie van een bedrijf als Clear Channel, ondertussen van naam veranderd, in de muzikale wereld. Het heeft de groepen, de zalen, de festivals, het bepaalt de ticketprijzen. Vroeger zette elke punkgroep zich af tegen die grote labels. Recent hoorde ik op de radio nog wat muziekgroepen uit Vlaanderen uit de vroege jaren 80. Ik vraag me echt af of dat vandaag nog zou kunnen. Er hing iets in de lucht toen. Als je vandaag iets wil betekenen als muzikant en ook gedraaid wil worden , moet je de juiste entourage hebben, de juiste stem, de juiste producer… Je moet deals afsluiten met platenfirma's, er wordt meteen over professionaliteit

gesproken. Indertijd maalden we daar niet om. "Wij willen spelen, want wij hebben iets te zeggen." Dat was eerder de opstelling. Je nam iets op in eigen beheer. En dat was allemaal mogelijk, ook omdat er een publiek voor bestond. Vandaag laten we de markt dicteren. Alhoewel je nu ook labels als KRAAK hebt, en er via internet ook veel onafhankelijks mogelijk is.

"Fort Europa houdt de migratie niet tegen"

Het feit dat 'De ontelbaren' werd opgenomen in de longlist van zowel de Gouden Uil als de Libris Literatuurprijs is belangrijk voor de uitgever, maar ook plezant voor mezelf. Het is een vorm van erkenning. De jury van De Gouden Uil selecteerde twaalf boeken uit méér dan 200. De Libris vertrok van 300 boeken en hield er achttien over. Als je daar telkens bij bent, kan je daar niet ontevreden over zijn. Misschien ligt dat ook aan het thema. Het boek zelf speelt zich af in een streek in Vlaanderen, in een provinciestadje en een bijhorend dorpje. Maar Vlaanderen en heel West Europa worden overspoeld door honderden miljoenen mensen, die allemaal op zoek zijn naar een betere wereld. De tientallen personages uit het boek reageren allemaal zeer verschillend op die mensenstroom. Het boek peilt er dus naar hoe een welvarende regio reageert als er plots miljoenen vluchtelingen neerstrijken die mee een deeltje van die welvaart willen inpikken. Wat doen wij dan?

Die denkoefening begon enkele jaren geleden, toen ik over de resultaten van een universitaire studie las. Die ging na wat er zou gebeuren als de ganse wereldbevolking dezelfde levensstandaard en hetzelfde consumptiepatroon zou hebben als de gemiddelde Belg. De slotsom luidde dat je daarvoor vier aardbollen nodig hebt. Uiteraard hebben we die niet. Maar het maakt ook meteen duidelijk dat de ongelijkheid in de wereld zo immens is en zo structureel. De migratiestroom, die vandaag volop bezig is, heeft zulke fundamentele oorzaken dat je die niet zal tegenhouden. Niet met een Fort Europa, maar ook niet met wat anders. Die mensen leven in een uitzichtloze toestand in hun dorpen. Ze hebben kinderen, voor wie ze een toekomst willen. En ze zien een regio die duidelijk veel welvarender is dan de hunne. Dus streven ze ernaar om ook een deeltje van die welvaart te bemachtigen. Dat is normaal en dat streven zal hoe dan ook blijven bestaan.

Daarnaast zag ik op de televisie een reportage over een Koerdisch dorpje, in Turkije aan de grens met Irak, ten tijde van de eerste Golfoorlog van Vader Bush. In dat dorpje woonden een vijfhonderdtal mensen. Door de oorlog werd dat dorpje op een week tijd overspoeld door tienduizenden Iraakse Koerden. Velen van hen vestigden zich uiteindelijk voor jaren in dat dorpje. Plots waren die oorspronkelijke bewoners dus in de minderheid.

Die twee ervaringen hebben ertoe geleid dat we 'De ontelbaren' hebben geschreven.Eigenlijk hebben we enkel maar de actuele toestand wat uitvergroot. In het boek worden de grenzen en de afstanden tussen West-Europa en Afrika, Oost-Europa, Azië weggegomd. Al die rechteloze mensen brengen we in het boek naar Vlaanderen. En wat gebeurt er dan? Dat is het thema van het boek.

"Winst maak je op de kap van een ander"

Je kan de economie zoals die vandaag draait niet handhaven. Ook de democratie draait vierkant. Er is niets tegen welvaart natuurlijk, maar we moeten er ons wel bewust van zijn dat heel wat van die welvaart tot stand komt op de kap van mensen die het zonder die welvaart moeten stellen. Marx toonde aan dat winst in het kapitalisme altijd het gevolg is van uitbuiting. Winst maak je op de kap van een ander. Ondanks alle theorieën van Fukuyama en de verhalen over de e-economie, heeft nooit iemand die stellingen van Marx kunnen weerleggen. De één pakt de winst, de ander wordt de dupe.

"De macht van de leugen"

Het is goed dat er zo massaal gereageerd werd op de oorlogsplannen van Bush en co. Maar heeft het weer niet mogen baten. Herinner je hoe de Italiaanse en de Spaanse regeringen toch gewoon deelnamen aan die oorlog, ondanks het massale protest vanuit de maatschappij. Dat maakt nog

maar eens duidelijk hoe onze democratie werkt. Eens aan de macht doen die machthebbers gewoon hun zin. Kom binnen vier jaar nog maar eens terug, zeggen ze. Een dictator kan misschien dertig jaar aan een stuk zijn goesting doen, Bush en de anderen doen vier jaar hun goesting. De idee van democratie ontstond vanuit de bekommernis om de wil van het volk te laten regeren. Daar staan we met de huidige generaties beroepspolitiekers wel heel ver van af. Voor de start van de oorlog in Irak, nu drie jaar geleden, hebben Bush, Blair en de anderen de ganse wereld voor de aap gehouden, met valse rapporten en valse argumenten. De leugen was aan de macht en de grote media hebben die op grote schaal helpen verspreiden. Ondertussen mag dat allemaal wel duidelijk zijn, maar het onheil is wel geschied. Wat ze wilden hebben, hebben ze. Dus vrees ik dat we in de toekomst toch uit een ander vaatje zullen moeten tappen om dergelijke oorlogen tegen te houden.

Een volksfeest is altijd leuk. Of het nu gebeurt omdat Clijsters kampioen speelt of omdat men tegen het Vlaams Belang is. Maar doorgaans heb ik het niet zo voor geëngageerde concerten. Als Antwerpen werkelijk een andere kant van zichzelf wil tonen, dan moet dat vooral gebeuren op de dag van de verkiezingen.

Elvis Peeters,
De ontelbaren, Uitgeverij Podium,
zie www.elvispeeters.be.